

Lector univ. dr. **Mihaela Cristina Paul**

Dreptul mediului

Curs universitar

Editura
Hamangiu
2023

CUPRINS

Capitolul I. Noțiuni introductive privind dreptul mediului	1
1.1. Protecția mediului și drepturile omului	3
1.2. Tipuri de degradare a mediului, cauze și efecte ale degradării mediului	5
1.3. Noțiunea de mediu și drept al mediului	8
1.3.1. Noțiunea de mediu	8
1.3.2. Definiția dreptului mediului	11
1.4. Trăsăturile definitorii ale dreptului mediului	12
1.4.1. Obiectul dreptului mediului	12
1.4.2. Metoda de reglementare	14
Capitolul II. Raportul juridic de dreptul mediului	15
2.1. Caracterul normelor juridice	15
2.2. Definiția raportului juridic de mediu	15
2.3. Caracterele raportului juridic de dreptul mediului	16
2.4. Subiectele raportului juridic	17
2.5. Conținutul raportului juridic	18
2.6. Funcțiile dreptului mediului	18
2.7. Izvoarele dreptului mediului	19
2.7.1. Izvoarele dreptului mediului în plan intern	21
2.7.2. Izvoarele dreptului mediului la nivelul UE	26
Capitolul III. Principiile fundamentale ale dreptului mediului	28
3.1. Principiul precauției în luarea deciziei	29
3.2. Principiul prevenirii	30
3.3. Protecția mediului – obiectiv de interes public major	32
3.4. Principiul integrării cerințelor de mediu în celelalte politici sectoriale	33
3.5. Principiul exercitării de către stat a dreptului suveran de a exploata resursele naturale în concordanță cu politica sa ecologică	34
3.6. Principiul conservării biodiversității și a ecosistemelor specifice cadrului bio-geografic natural [art. 3 lit. f) din O.U.G. nr. 195/2005]	35

3.7. Principiul „poluatorul plătește”	35
3.8. Principiul reținerii poluanților la sursă	36
3.9. Principiul participării publicului la elaborarea și aplicarea deciziei de mediu	37

Capitolul IV. Raportul dintre dreptul la un mediu sănătos și echilibrat și celelalte drepturi fundamentale ale omului	42
4.1. Noțiunea de drept fundamental al omului	42
4.2. Recunoașterea dreptului la un mediu sănătos și echilibrat ecologic	44
4.3. Titularii dreptului la un mediu sănătos	44
4.4. Raportul dintre dreptul fundamental la un mediu sănătos și echilibrat ecologic și celelalte drepturi fundamentale	46
4.5. Drepturile – garanții ale dreptului la un mediu sănătos și echilibrat ecologic	47
4.6. Recunoașterea dreptului la un mediu sănătos și echilibrat ecologic în România	49
4.7. Recunoașterea dreptului la un mediu sănătos și echilibrat ecologic în UE	51
4.8. Garantarea dreptului la un mediu sănătos și echilibrat ecologic prin C.E.D.O.	54

Capitolul V. Instituțiile dreptului mediului. Autoritatea pentru protecția mediului ca instituție a dreptului mediului	59
5.1. Apariția și dezvoltarea instituțiilor dreptului mediului	59
5.2. Sistemul organizatoric al protecției mediului	62
5.3. Structuri de gestiune	67
5.4. Structuri de cooperare	68
5.5. Alte instituții cu atribuții și răspunderi în domeniul mediului	69

Capitolul VI. Principalele reglementări privind protecția juridică a atmosferei	79
6.1. Considerații generale privind atmosfera și poluarea acesteia	79
6.2. Clasificarea surselor de poluare	81
6.3. Formele poluării atmosferei	82
6.4. Efectele poluării atmosferei	83

6.5. Protecția atmosferei în dreptul intern și internațional _____	84
6.5.1. Reglementări interne în materie _____	84
6.5.2. Reglementări internaționale și regionale în materie _____	89
6.6. Soluții privind prevenirea și combaterea poluării atmosferice _____	93
6.7. Răspunderea juridică pentru poluarea atmosferei _____	93
Capitolul VII. Principalele reglementări privind protecția juridică a apei _____	95
7.1. Reglementări interne și internaționale în materia protejării apelor _____	96
7.1.1. Reglementări interne în materie _____	96
7.1.2. Protecția apei pe plan internațional _____	100
7.2. Clasificarea apelor _____	103
7.3. Clasificarea surselor de poluare a apelor _____	105
7.4. Efectele poluării apelor _____	107
7.5. Necesitatea protecției apelor _____	108
7.6. Răspunderea juridică în domeniul protecției apelor _____	110
Capitolul VIII. Principalele reglementări privind protecția juridică a solului și subsolului _____	112
8.1. Considerații generale privind protecția juridică a solului și subsolului _____	112
8.2. Clasificarea solurilor _____	113
8.3. Formele poluării solului și subsolului _____	115
8.4. Efectele poluării solului și subsolului _____	117
8.5. Protecția solului și subsolului _____	118
8.6. Reglementări interne în materie _____	121
8.7. Reglementări regionale și internaționale în materie _____	123
8.8. Răspunderea juridică pentru degradarea solului și subsolului _____	124
Capitolul IX. Protecția faunei și a biodiversității _____	127
9.1. Protecția juridică a florei și faunei terestre și acvatice _____	127
9.1.1. Biodiversitatea vegetală _____	127
9.1.1.1. Pădurile _____	128

9.1.1.2. Pășunile _____	128
9.1.1.3. Culturile (plantele cultivate) _____	129
9.1.1.4. Regimul ariilor naturale protejate _____	130
9.1.2. Biodiversitatea animală _____	133
9.1.2.1. Fauna acvatică _____	133
9.1.2.2. Fauna terestră _____	134
9.1.2.3. Protecția faunei în dreptul intern _____	134
Capitolul X. Acte de reglementare. Trăsături și categorii.	
Acordul și autorizația de mediu _____	138
10.1. Regimul juridic al actelor de reglementare privind protecția mediului _____	138
10.2. Categorii de acte de reglementare _____	139
Capitolul XI. Creșterea responsabilității față de mediu.	
Factorii responsabili față de protecția mediului _____	143
11.1. Efectele tehnologiei asupra mediului _____	143
11.2. Factorii responsabili față de protecția mediului _____	145
Capitolul XII. Răspunderea juridică în dreptul mediului _____	149
12.1. Răspunderea penală în domeniul protecției mediului _____	149
12.2. Răspunderea contravențională în domeniul protecției mediului _____	152
12.3. Răspunderea civilă în domeniul protecției mediului _____	155
12.3.1. Subiectele răspunderii civile în domeniul protecției mediului _____	155
12.3.2. Condiții ale răspunderii civile în domeniul protecției mediului _____	156
Subiecte propuse pentru examen _____	166
JURISPRUDENȚĂ _____	168
Mediu și Convenția Europeană a Drepturilor Omului _____	168
BIBLIOGRAFIE _____	175

Lector univ. dr. **Mihaela Cristina Paul**

Dreptul mediului

Curs universitar

Editura
Hamangiu
2023

Capitolul II. Raportul juridic de dreptul mediului

2.1. Caracterul normelor juridice

Normele juridice de dreptul mediului sunt:

✓ *Norme imperative:*

– Onerative (obligă subiectul să aibă o anumită conduită): să ia măsuri de prevenire și limitare (...), să țină evidența strictă (...), să depoziteze (...), să evalueze (...), să raporteze (...), să îmbunătățească (...) etc.

– Prohibitive (obligă subiectul de a se abține de la săvârșirea unor acțiuni): importul (...) este interzis, să nu folosească (...), să nu arunce (...), să nu amplaseze (...), să nu degradeze (...) etc.

✓ *Norme organizatorice* – se referă la organizarea instituțiilor și organismelor sociale.

✓ *Norme tehnice:*

– norme de calitate a mediului – stabilesc nivelurile maxime de poluare în aer, apă, sol;

– norme de emisie – stabilesc concentrațiile de poluanți care pot fi degajați de o sursă;

– norme de produs – stabilesc fie proprietățile fizice și chimice pentru un anumit produs, fie reguli privind condițiile, ambalajul sau prezentarea produsului respectiv.

2.2. Definiția raportului juridic de mediu

„Raportul juridic în dreptul mediului este relația socială existentă între entități juridice, reglementată de norme juridice specifice dreptului intern sau internațional, care au ca scop protejarea, conservarea, refacerea, precum și dezvoltarea mediului. Raportul juridic de dreptul mediului are loc între participanți determinați și este susceptibilă de a fi apărută pe calea coercițiunii statale”.

2.3. Caracterele raportului juridic de dreptul mediului

Raportul juridic specific dreptului mediului^[1] prezintă următoarele caractere:

✓ *Caracter social* – raporturile de dreptul mediului iau naștere doar între oameni, priviți fie individual, fie în colectivități (persoană juridică). Caracterul social al raportului de mediu se supune criticii. Problema constă în aceea că se afirmă posibilitatea apariției unei relații între oameni și lucruri, cum ar fi referitor la dreptul de proprietate^[2].

✓ *Caracter volițional* – ia naștere prin voința statului exprimată prin lege. Voința socială este norma legală care reglementează raportul juridic. Persoana, fie că este fizică sau juridică, se încadrează în mod conștient în această relație.

Voința inițierii raportului juridic poate fi exprimată atât nemijlocit de către părți, cât și prin actul legislativ care prevede apariția raportului, indiferent dacă inițiază sau nu persoana acest raport, el fiind o reflectare a voinței generale ce poartă caracter obligatoriu^[3]. Aceasta se manifestă cel mai des în dreptul mediului printr-o obligație de *a nu polua*^[4].

✓ *Raporturile de dreptul mediului privesc realizarea unui obiectiv legat de folosirea rațională, conservarea, dezvoltarea și protecția mediului.* Toate aceste obiective sunt realizate în baza reglementărilor legale.

✓ *Poziția juridică de subordonare a părților.* De regulă, aceste raporturi apar pe baza unei manifestări unilaterale de voință juridică și emană de la organul administrației publice delegat cu competența de administrare și control al folosinței resurselor naturale sau componentelor antropogene ale mediului.

---

[1] GH.I. IONIȚĂ, ȘT. D. IONIȚĂ-BURDA, *op. cit.*, p. 30.

[2] A. POPESCU, *Teoria dreptului*, Ed. Fundației România de Mâine, București, 1996, p. 125.

[3] I. NICOLU, *Dreptul mediului. Curs universitar*, Ed. ProUniversitaria, București, 2021, p. 20.

[4] A. CAPCELEA, *Dreptul ecologic*, Ed. Științifică, Chișinău, 2000, p. 32.

Statul fiind singurul organ în drept să soluționeze problemele de protecție a ordinii de drept, considerate în prezent printre cele mai importante, atât normele de dreptul mediului cu caracter imperativ, cât și raporturile constituite în baza acestor norme poartă un caracter de subordonare a părților participante la raport^[1].

✓ *De cele mai multe ori parte în raport este statul cu organele sale.*

✓ *Raportul de dreptul mediului are un caracter complex.* Potrivit unor practicieni în drept, normele care reglementează folosirea rațională, conservarea, dezvoltarea și protecția componentelor de mediu nu formează o categorie aparte de norme specifice dreptului mediului, ci doar constituie o diversitate de reguli ale diferitelor ramuri de drept care se intersectează, datorită coincidenței obiectului de reglementare – folosire sau protecție^[2].

2.4. Subiectele raportului juridic

Subiecte ale raportului juridic de dreptul mediului pot fi persoane fizice, persoane juridice publice sau private, statul sau entități administrative teritoriale.

Persoanele fizice pot fi cetățeni români, cetățeni străini, apatrizi sau cei cu dublă cetățenie. Persoana fizică în raporturile de dreptul mediului poate avea calitatea de subiect pasiv sau de subiect activ. Persoanele fizice au calitatea de subiect pasiv ca titulare ale dreptului la un mediu sănătos și echilibrat ecologic. Persoanele fizice pot apărea ca beneficiari de folosință asupra resurselor naturale precum și în calitate de reprezentanți ai autorității administrației publice cu competențe pe probleme de mediu.

Statul, în raportul juridic de dreptul mediului apare ca reprezentant sau apărător al intereselor generale ale societății. Conform art. 6 alin. (1) din O.U.G. nr. 195/2005, „protecția mediului constituie obligația și responsabilitatea autorităților administrației publice centrale și locale, precum și a tuturor persoanelor fizice sau juridice”.

---

^[1] V.N. IACOVLEV, *Drept ecologic*, Ed. Știința, Chișinău, 1988, p. 32.

^[2] A. VAN LANG, *Droit de L'environnement*, P.U.F., Paris, 2002, p. 76.

2.5. Conținutul raportului juridic

Conținutul raportului juridic este alcătuit din drepturile și obligațiile participanților în legătură cu conservarea și dezvoltarea diferitelor componente ale mediului sau cu mediul înconjurător.

Drepturile și obligațiile sunt consacrate constituțional, spre exemplu, dreptul omului la un mediu sănătos și echilibrat ecologic, reglementarea-cadru privind protecția mediului, în reglementări sectoriale, Legea fondului funciar (Legea nr. 18/1991), Legea privind constituirea Rezervației Biosferei Delta Dunării (Legea nr. 82/1993), Codul silvic (Legea nr. 46/2008), Legea vânătorii și a protecției fondului cinegetic (Legea nr. 407/2006), Legea apelor (Legea nr. 107/1996) etc.

2.6. Funcțiile dreptului mediului

Pe lângă funcțiile generale ale dreptului, normativă, de rezolvare a unor conflicte în societate, de sancționare, de control, dreptul mediului are și o serie de funcții specifice în raport cu scopurile principale pe care le urmărește.

Funcțiile dreptului mediului sunt următoarele:

1. *Funcția de asigurare a unui mediu sănătos și prosper* – constă în faptul că, prin intermediul normelor juridice specifice se creează și perfecționează structurile organizatorice necesare gestionării și administrării problemelor protecției și dezvoltării mediului, coordonării acțiunilor desfășurate la diferite niveluri și în diverse planuri pentru ducerea la îndeplinire a obiectivelor stabilite.

2. *Funcția de promovare a obiectivelor dezvoltării durabile* – se realizează prin perspectiva cerinței integrării protecției mediului în toate politicile sectoriale.

3. *Funcția de ocrotire, conservare și ameliorare a mediului* – se realizează prin dispoziții și norme tehnice, cu caracter juridic prin intermediul cărora se asigură prevenirea, combaterea, precum și înlăturarea efectelor negative ale poluării.

4. *Funcția de promovare a cooperării internaționale* – constă în faptul că prin normele juridice adoptate, se realizează optimizarea și

diversificarea cooperării economice internaționale prin: transferul de tehnologii, asigurarea asistenței tehnice, pregătirea specialiștilor naționali în diversele probleme ale practicii și dezvoltării calităților naturale ale mediului.

2.7. Izvoarele dreptului mediului

Izvor de drept reprezintă sursa Dreptului într-o societate care asigură organizarea. Principalul izvor de drept în societatea modernă este actul normativ, adică actul autorității publice competente cuprinzând norme juridice, reprezentat prin noțiunea de lege, ce constituie ansamblul de reguli a căror aplicare este garantată de stat.

Pentru ca voința socială să devină obligatorie, atât pentru un membru, cât și pentru întreaga comunitate, trebuie să îmbrace caracterul unei norme, numită *izvor de drept*^[1].

Analiza termenului de izvor de drept a pus în evidență două sensuri ale acestei noțiuni: *izvor de drept în sens material* și *izvor de drept în sens formal*^[2].

O analiză a surselor dreptului, în accepțiunea generică, ar trebui să satisfacă toate dimensiunile dreptului: dreptul pozitiv, dreptul intern și cel extern, dreptul public și cel privat, dreptul obiectiv și cel subiectiv, dreptul natural și cel cutumiar, dreptul material și cel procedural. Această analiză ar fi în zadar, întrucât nu vom găsi niciodată surse materiale și formale comune tuturor acestora^[3].

Pe plan intern, izvorul principal îl reprezintă legea în sens larg (Legea, Constituția, actele guvernamentale), urmat, în secundar, de cutumă, precum și de o serie de mijloace auxiliare (jurisprudența, doctrina și dreptul comparat).

---

[1] Pentru noțiunea generală de izvor de drept, a se vedea C. DU PASQUIER, *Introduction a la theorie generale et a la philosophie du droit*, Ed. Delachaux & Niestle SA, Neuchatel-Paris, 1967, pp. 47-91.

[2] D.C. DĂNIȘOR, I. DOGARU, GH. DĂNIȘOR, *Teoria generală a dreptului*, ed. a II-a, Ed. C.H. Beck, București, 2008, p. 121; R. DUMINICA, *Lege și legiferare în societatea românească actuală*, Teza de doctorat, Craiova, 2012, pp. 21-26.

[3] GH. MIHAI, *Fundamentele dreptului. Teoria izvoarelor dreptului obiectiv*, Vol. III, Ed. C.H. Beck, București, 2004, p. 40.